

דברי התעוררות שנאמרו ע"י
מרחן רבנו הגאון רבי שלמה קורח שליט"א
גאב"ד בני ברק - זקן רבני תימן

נאמר בכנס סליחות - רחובות ער"ה תשע"ה

מאמר
והאלוקים עשה את האדם ישר

כתוב (קהלת ז.כט) "עשה האלוקים את האדם ישר מלפניו והמה בקשו חשבונות רבים". כלומר, האדם מראשיתו ומעצם בריאתו וטבעו נברא הוא ישר, אלא שהוא במעשיו ובתאוותיו עיקם את עצמו. ומאמר זה נאמר על כל איש ואיש מישראל ואפילו על אדם הראשון, שמאחר שאכל מן עץ הדעת יצא מישרותו שהיה בה בתחילתו. ומה שמוטל עלינו לעשות בימים הללו זה "ושבת עד ה' אלוקיך", לשוב לנקודת המוצא הראשונה שהיינו בתחילה, להיות ישר. נמצא שהיושר הוא הראש והשורש שאליו צריכים אנו לשוב בימים אלו.

בברכות (י"ט). אמרו, תנא דבי רבי ישמעל אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שודאי עשה תשובה. והני מילי בדברים שבגופו אבל בממונא עד דמהדר למריה. וסבא זצ"ל (הגה"ק מארי עמרם קורח זלה"ה) כשהיה מגיע לדברי חז"ל אלו היה זועק, אבל במילי דממונא עד דמהדר למריה, לזה כבר לא יועיל מה שהוא תלמיד חכם שזהו פגם בישרות של האדם, והגם שאמרנו אם ראית ת"ח שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום, אבל כל זה במילי דשמיא אבל במילי דממונא עד דמהדר למריה.

ומצאתי רמז לזה שמקדשים ומפארים שמו ית' רק על ידי היושר, בקדיש
אנו אומרים: יתגדל ויתקדש שמייה רבא. ראשי תיבות "יושר". נמצא ששמו
יתברך מתגדל ומתקדש ע"י היושר, והיושר הוא הבסיס לתלמיד חכם אמיתי.

ואצל אבותינו ורבותינו ראו זאת בחוש, היתה ישרות של אמונה, ישרות
בממון, ובתמימות מופלגת ללא זרקורים ורעש וחיצוניות ללא תוכן פנימי
עמוק. מספרים על אחד מחכמי תימן שפעם בא לפניו יהודי ואמר לו, אני
יהודי פשוט. אמר לו אותו חכם: באם אומר אתה שהינך פשוט אם כך בעל
גאווה גדול אתה. 'פשוט' פירושו הולך, ישר, ישר, מתפשט ומתפשט בדקדוק
ובישרות ללא שום סטיות.

בעבר נשאלתי, האם לנו היו חכמים אדירי תורה כבשאר העדות. השבתי
לשואל, בעדות אחרות בספרי הקורות על חכמיהם מספרים, שמיד לאחר
נישואיו כל ימי חייו היה הוא סמוך על שולחן חותנו שהיה גביר גדול. לעומת
זאת אצילנו בחו"ל לא היה לחם לאכול, וזה ללא שום גוזמא, ואעפ"כ תדעו
בבירור שהיו לנו גדולי תורה ויראי השם מופלגים מאוד, רק שלא זכו הדורות
וידעו מהם.

ולדוגמא אציין את הרש"ש הקדוש זיע"א שהיה ראש המקובלים בירושלים
בדורו, ענק שבענקים. והוא הגיע משרעב לירושלים, והיה שמש בבית הכנסת
עד שכידוע גילו אותו בקדושתו העצומה ע"י מעשה שהיה. ואני בטוח שמשרעב
ומשאר המקומות הגיעו עוד הרבה כדוגמת הרש"ש, ועד סוף ימיהם עבדו
בעבודות בזויות, ולא זכה הדור.

פעם שאלתי את חותני זצ"ל שהיה ממשפחת רבי מרדכי שרעבי זיע"א
והיה הוא יהודי צדיק וחסיד, כל חייו חי בקדושה ובטהרה. מארי חיים, כאשר
תגיע לעולם האמת מה תאמר שם, הלא כל ימיך הינך ספון בתוך ד' אמותיך,
ומסתגר משבת לשבת והוגה בתוה"ק, וחי מבננה וכוס חלב. והוא השיב לי,

אענה שם שעשיתי כל מה שיכולתי. תשובה תמימה זו מצאה חן בעיני, וכך עם התמימות הזו חיו רבותינו ואבותינו מדורי דורות בישרות ובתמימות מופלגת.

ואכן זה מחייב מאוד, ועל כן אסור לאדם לחשוב אינני בדרגות כאלו וליפול לזרועות היאוש. שהרמב"ם כותב שאסור לאדם לעשות עצמו בעיניו רשע שעה אחת, שעל ידי כך יחשוב הוא לעצמו שאין לו שום תקומה, ומה תוסיף תשובתי, וילך מדחי אל דחי. (ועי' בספרי ועמך כולם צדיקים מה שהבאתי שם מהחזון איש זצ"ל שכתב, שבזמנינו לא מצוי רשעים משום שרשע צריך להיות אחרי תוכחה ומאחר שאין אנו יודעים להוכיח ממילא הם קודם תוכחה, עיי"ש).

והשפלות מורידה את ערך האדם ואין לזה שייכות לגאווה, שיש הלכות איך להיות עניו. ופעמים הענוה מביאה חורבן. וענוה הפירוש הוא להיות סבלן לזולתו, ובאם אינך סבלן כלפי הזולת בהכרח שאתה מתגאה עליו.

והראיה לכך רש"י (גיטין נו.) מפרש, ענותנותו של רבי זכריה בן אבקולס, סבלנותו. וכך האונקלוס מתרגם (במדבר יבג.) "והאיש משה עניו מאוד", סבלן. והלל הזקן בחנוהו בסבלנותו ובכך נמדדה ענותנותו. אין זאת ענוה להגיד שאינך שווה כלום. וע"כ אומר אני למארגני הכינוס החשוב הזה, הרימו את קרן הציבור, שירגישו שהם כוח, ולא ח"ו נכות רוח, ולזכור שבאנו משורשים אדירים כמו שאמרנו. ובע"ה בזכות זה נכתב ונחתם בספר החיים ובספר הזכרון ובספר מחילה וסליחה וכפרה.

פעמים נדמה כאילו אתמול גם היינו באולם הזה ודיברנו אותם דיבורים, והדבר לכאורה נראה מגוחך כל שנה ושנה חוזרים על אותן דברים, ועם כל זאת איננו משתנים. ואומר כעת מספר מילים בהגדרת מהות התשובה.

הרמב"ם והרמח"ל מבארים, שורש כל עבירה ומידה רעה והתנהגות שלילית היא מן הדעה וההסכמה והרצון לעשייתה. ועל כן תשובת המשקל להפך הדעה הרעה הזו. כלומר, באם היתה דעה רעה של גזילה, כעס, וכל תאוה אחרת, ורוצה האדם לשוב בתשובה שלימה חייב האדם ראשית כל לשנות הדעה, ושינוי הדעה נחשב כלהחזיר את הגניבה. מאחר שהעבירה נעשתה מרצונו ומדעתו, וממילא תשובת המשקל היא להפך הדעה והרצון שהיה בשעת העבירה.

ולפיכך פוסק הרמב"ם להלכה, ואל יעלה בלבך שהתשובה היא רק במעשים כגון, ניאוף גניבה ורצח וכו' אלא אף מן הדעות הרעות. וזאת משום שאצל הרמב"ם אין תכונות, באם הינך קמצן אין זו תכונה שלך אלא זוהי מידה רעה. וכך כל דבר ודבר הוא פרי הדעת. ולכך התשובה היא לדעת שנעשה כאן דבר רע, ולהפנים שקמצנות זהו דבר איום ונורא, וממילא הדעת מתהפכת. וזהו מקור התשובה.

נמצא אם כן, שאין אנו חלילה מרמים את עצמינו, אלא באים כולנו בערב קדוש זה לחשוב ולחשוב ולשנות את דעותינו. אנו בטוחים בעזר השם שבזכות הקהל הקדו' הזה הקב"ה ירצה את תפילותינו, ונזכה כולנו להכתב בספר החיים ובספר הזכרון ובספר מחילה וסליחה וכפרה אמן.

נאמר באולמי ארמונות חן ער"ה תשע"ה